

31.12.2012.

Бр. 12/2012. Ниш

Садржај

ДЕЦЕМБАРСКИ БИЛТЕН БР. 5

Тема и аутор	страна
“Утицај важних микроелемената на принос пшенице” Саша Станковић	1-2
“Хељда” Иван Ерић	3-3
“Стрижа оваца” Јелица Петровић	4-7

ПОЉОПРИВРЕДНА САВЕТОДАВНА И СТРУЧНА СЛУЖБА НИШ доо. НИШ

Ниш, Лесковачка 4, П.фах: 230; Тел.факс: 018/264-932,

Директор 018/265-732

E-mail: psssnis@eunet.rs

ПОЉОПРИВРЕДНЕ СТРУЧНЕ
СЛУЖБЕ СРБИЈЕ

УТИЦАЈ ВАЖНИХ МИКРОЕЛЕМЕНАТА НА ПРИНОС ПШЕНИЦЕ

Приредио: др Саша Станковић

За добијање високих приноса пшенице значајну улогу има минерална исхрана, агротехничка мера којом се могу ублажити последице неповољних метеоролошких чинилаца. Основни елементи исхране азот, фосфор и калијум битно утичу на биохемијске и физиолошке процесе који се одвијају у биљном ткиву током вегетационог периода. Сагледавајући значај главних елемената у укупном развоју биљака правилна допунска исхрана азотом, фосфором и калијумом има највећи значај и у процесу растења и развића пшенице. Оптимална обезбеђеност биљака фосфором утиче на вегетативни и генеративни развој биљака, што се манифестује повећањем приноса зрна, али и на њихову већу толерантност према суши и неповољном топлотном режиму. Калијум има важан утицај на одвијање физичко-хемијских и биохемијских процеса у биљци. Поред тога, калијум повољно утиче на водни режим биљака и рационалније трошење воде што повећава толерантност биљака према последицама стреса изазваног сушом. Правилно избалансирана исхрана биљака фосфором и калијумом значајно утиче на повећање приноса и квалитета зрна,

али и на толерантност пшенице на неповољне услове спољне средине. Фосфор и калијум су мање покретљиви у земљишту у односу на азот, који је због своје велике покретљивости често ограничавајући чинилац у биљној производњи. Недостатак једног од ових елемената у исхрани пшенице неповољно се одражава на нормалан раст и развој пшенице и постизање добрих приноса. Због своје теже растворљивости и слабије мобилности фосфор и калијум у земљиште се уносе са основном обрадом или предсетвеном припремом земљишта. За допунску исхрану биљака користе се комплексна минерална хранива, а количине и однос НПК одређује се на основу хемијског састава земљишта. Уношење минералних хранива на дубину од око 20 цм омогућава њихово правовремено разлагање у влажнијем слоју земљишта и бржу приступачност биљних асимилатива биљкама у почетним фенофазама. Азот је носилац приноса свих њивских биљака, па и пшенице. Посебно је битан утицај азота на повећану толерантност биљака на сушу, неповољни топлотни режим, као и на узрочнике болести. У технологији производње најзначајње место заузима обезбеђење биљака оптималним количинама азота.

Време и начин уношења, као и облик азота, у интеракцији са особинама земљишта значајно утичу на растење и развиће, а посебно дужину вегетативне фазе и периода формирања и наливања зрна и тиме значајно утичу на принос. Азот је најважнији хранљиви елеменат, синоним је плодности земљишта и носилац приноса ратарских биљака уопште. Мање количине азота од оних које су потребне биљци нису довољне за задовољавање потреба биљака пшенице у азоту. Претерана пак употреба азота, зависно од типа земљишта и његове влажности, може довести до нагомилавања нитритног или амонијачног азота у земљишту што може изазвати загађење земљишта и токсично деловати на саму биљку. Исхрана пшенице је сложена агротехничка мера, обухвата низ питања, а то су време и начин употребе минералних хранива, количине и однос појединих главних елемената, укупне потребе биљака у биљним асимилативима, природна плодност земљишта, коефицијент искоришћења азота, фосфора и калијума, жељени принос усаглашен са генетичким потенцијалом родности и ниво осталих агротехничких мера, као и временски услови током вегетационог периода. Потребне количине азота добијају се тако што се планирани приноси помноже са потребном количином азота за формирање приноса од 1t ha^{-1} зрна и пратеће вегетативне масе. При том треба узети у обзир садржај минералног азота у земљишту као и способност земљишта за стварање минералног облика азота. Садржај минералног азота у земљишту може бити важан фактор при утврђивању потребних количина азота у исхрани биљака пшенице. Поред органских једињења из земљишта, биљних и животињских остатака, који подлежу процесима минерализације до директно приступачних минералних облика азота, значајан извор азота за биљку су минерална и органска ђубрива. Да би се надокнадио губитак азота из земљишта неопходна је примена одговарајућих облика азотних ђубрива. Потребе биљака пшенице за азотом, нарочито у критичним фазама развоја, каква је фаза бокорења, не могу се задовољити из земљишта, те их морамо надокнадити одговарајућим ђубривима.

Приликом избора азотног ђубрива важан моменат је киселост земљишта и утицај појединих врста ђубрива на степен закишељавања земљишта, као и временски услови. Критични период пшенице за азотом је фаза бокорења, јер се у овој фази одвијају важне етапе онтогенетског развоја пшенице у којима се формирају одређени број класака, основних елемената приноса. Почетком пролећа јавља се недостатак у азоту (посебно ако је зима била доста влажна). Често су тада активност микроорганизама и минерализација органског азота сведени на минимум, па је прихрањивање азотом у овој фази развоја основна агротехничка мера, јер се њоме обезбеђују неопходне количине азота за ове фазе развоја пшенице. Поред утврђивања момената и начина примене азотног ђубрива, врло је битно размотрити питање форме или облика у коме ће се азот применити. Избор облика примене азота зависи од временских прилика и момената примене азота, од особина земљишта, врсте усева. Неповољност у примени уреје у прихрањивању пшенице је ако се она примени у превише киселом и превише сувом земљишту. Тада може доћи до повећаног степена закишељавања земљишта или до знатног губитка амонијачног дела азота испаравањем. Да би се утврдила потребна количина азота за ђубрење, одређује се количина лако приступачног азота у слоју земљишта дубине одакле га одређена биљна врста користи. На основу садржаја минералног тј. лакоприступачног азота у земљишту, планираног приноса и азота који биљка изнесе по јединици површине, као и земљишних и метеоролошких чиниоца одређује се потребна количина азота за ђубрење биљака. Количина потребног азота за ђубрење представља разлику укупно потребног азота за формирање оптималног приноса одређене ратарске културе и хемијским путем одређеног минералног азота. Оптимална норма азота за исхрану пшенице је $100\text{-}120\text{kg/ha}$ чистог азота.

ХЕЉДА

Приредила: Ерић Иван, дипл.инж. ратарства

Хељда је једногодишња ратарска култура, спада у житарице. Углавном се код нас сеје у брдскопланинским пределима, на преко 400м надморске висине.

Сетва се обавља ручно или машински на међуредно растојање 25 cm а у реду 1,5cm. Најчешће се сеје житним сејалицама на међуредно одстојање од 12,5-15cm. Колкичина семена за сетву је 50-60 kg ако је машинска сетва, а 80kg/ha ако је ручна сетва.

Оптимална температура за раст и развој је 20-25степени. Осетљива је на температуру (-2) °C и температуре преко 30 °C. Оптимални рок сетве је друга половина маја у нижим теренима, а јун месец на вишим теренима. Дужина вегетације је нешто мање од три месеца, а може успевати на разним типовима земљишта. Може се сејати и као пострни усев.

Неуједначено сазрева посебно на нижим теренима и жетва почиње у фази када је 2/3 семена сазрело. Жетва може бити и двофазна и једнофазна. Приликом извођења жетве треба смањити број обраћаја комбајна.

Препорука ђубрења је око 200кг/ха НПК ђубрива у предсетвеној припреми и око 200 кг/ха КАН такође у предсетвеној припреми земљишта. Уколико је намењена органској производњи, треба примењивати органска ђубрива и благовремено почетком вегетације обезбедити квалитетно сузбијање корова механичким путем.

У Србији постоји сорта „Новосадска“, Новосадског Института за ратарство и повртарство, одакле се може и обезбедити семе. Семе јој је мрке боје и дужина вегетације 70-75 дана.

Хељда има вишеструку примену. Њено брашно је изузетно квалитетно и употребљава се за справљање хлеба који се употребљава у исхрани дијабетичара. Такође снижава ниво холестерола у крви и снижава крвни притисак. Користи се и као медоносна биљка и има продукцију меда од 300кг/ха. У цветању за медоношење погодује већа влажност ваздуха.

СТРИЖА ОВАЦА

Приредила: Петровић Јелица, дипл.инж. сточарства

Стрижа оваца обавља се једном годишње и то у пролеће. Да би се знало колико једна овца годишње даје вуне, стрижу треба обављати сваке године у исто време.

Припрема оваца за стрижу

Стрижа је посао који се мора обављати сваке године. Правилна припрема објеката и стада ће олакшати посао свима који су у то укључени. Овце треба стригати када је време суво и топло, за време кишних и влажних дана вуна упија влагу, а овце могу оболети, што је нарочито опасно за јединке које су тешко презимеле. Два до три месеца пре почетка стриже треба скидати подстриг. Подстриг сачињава најпрљавији део вуне која има низак рандман, поготово ако су овце током зиме боравиле у прљавим овчарницима.

Овце морају бити суве пре стриже! Овце са влажним руном не треба да буду стрижене. То укључује и росу или у неким случајевима иње.

Овце не треба хранити и појити најмање осам сати пре стриже. Стадо никада не треба директно са паше водити на стрижу. Трава и неке врсте сена развијају гас, па ослањање на подручје плућа у току стриже доводи до

»задиханости«. Уколико се животиња одмах не постави на ноге може угинути услед гушења. Пре сакупљања оваца у простор из кога иду на стрижу треба уклонити замрљану влажну вуну и остатак балеге. Избегавајте држање оваца у прљавом простору или на голем бетонском поду.

Ако у запату има више категорија оваца, најпре стригати женску шилежад, потом јалове овце, па мушку шилежад, затим овнове и на крају овце које се музу. Овце са белом главом и белим руном треба да буду стрижене прве; тамноглаве или оне са обојеним руном последње. Након стриже, будите нежни према својим овцама-нахраните их и напојите.

Просторије

Да би се посао добро одвијао треба да имате довољно помагача. За радника који стриже овце потребна је просторија довољне висине, са добрим осветљењем и проветравањем. Уколико су вам потребни продужни каблови, они треба да буду довољно јаки да издрже оптерећење. Кућни продужни каблови нису довољни. Код неких раса оваца, раднику је за стрижу потребан простор површине 2,5 x 2,5 метара (око 6 м²). Потребна вам је добра сиркова метла, а не тешка стајска метла, да би сте место на коме се врши стрижа повремено почистити. Простор у коме су овце смештене пре довоњења на стрижу треба да буде мали. Овца коју сте јурили по великом простору пре него што је дошла на стрижу наставиће да се отима све време стриже.

Нико неће намерно посећи овцу приликом стриже. Ако желите да нанесете дезинфекционо средство на сваку посекотину, ставите бочицу са спрејом на дохват руке пре него што започне стрижа. Биће немогуће држати овцу пет или десет минута док не пронађете бочицу са спрејом. Немојте резивати папке пре стриже. Треба да имате довољно помоћника да измерите овцу након стриже, орежете јој папке, вакцинишите је и уклоните паразите. На 10 – 14 часова овцама не треба давати никакву храну, јер при окретању приликом стриже могу настати извесни поремећаји па и угинућа, зато никако овцу неокретати преко леђа.

Ручна стрижа

За стрижу треба припремити маказе, прибор за оштрење, простирка, дзакове за паковање руна, канап, јод или креолин, кантар за мерење тежине руна. Овца се стриже почев од доњег дела трбуха, затим једна и друга бочна страна и тек на послетку глава и реп.

Стрижу треба обавити у што краћем времену како се овца неби дуго мучила, да стрижа буде што нижа и равномернија, али при том треба пазити да је не посече и најзад да руно остане цело, да га не прекида и не раздваја на делове како би могло боље да се склопи и упакује.

За време стриже ове не треба тући и везивати јаким везовима, ако су овце кјим случајем мокре треба сачекати да се потпуно осуше па онда стригати.

Машинска стрижа

Машинско шишање има следеће **предности**:

о Бржи рад (могуће је остригати и до 200 грла дневно)

о Мање је стресно за овце- јер траје краће, 2 до 3 минута, у порењењу са 10 до 12 минута код ручног шишања и има мањеповреда.

о Вуна лакше остане у једном комаду. Веома је важно да вуна остане у комаду, због тржишне вредности, и сматра се да је стање вуне након стриже одлика вештине сваког појединог стригача

о Влакна вуне су дужа, јер машиница може да иде тик уз кожу животиње.

о По овци се добија 150-200 грама вуне више него при ручној стрижи.

о Повреде животиња су ређе.

Савети за правилно коришћење машина за стрижу:

Алат (ножеве и чешљеве) обавезно подмазујте- по неколико капи уља након сваке стриже, а такође и машину повремену, према упутству произвођача.

Не треба радити са тупим алатом- један нож може да ошиша 5 до 10 оваца, а чешаљ 15 до 20, после чега их треба наоштрити. Ако се алат иступи, и/или се не подмазује, оптерећује се машина, ножеви и чешљеви се греју и отпуштају, при чему материјал губи структуру и не може се никада више довести у потпуно исправно стање. У екстремним случајевима, резултат стриже није добар, или чак више уопште не може да се стриже, а јако угрејани ножеви такође могу и опећи животињу. Мала пажња према машини ће обезбедити деценије квалитетног рада. Ни трактор се не вози без уља!

Приликом стриже, ради хлађења кроз машину пролазе велике количине ваздуха, који у себи има много прашине. Због тога постоји филтер на улазу, који повремено треба чистити. Обавезно прочитајте упутство произвођача пре пуштања машине у рад! Неадекватно коришћење електричних уређаја може бити опасно само по себи, посебно када је у питању опрема која се користи у пољопривреди. Пре него што почнете да користите машину треба да се упознате са следећим мерама за спречавање незгода:

Напон мора бити исти као на плочици машине. Машина се може напајати само наизменичним напоном

Избегавајте сваки контакт са алатом за стрижу у покрету.

Чак и када је машина искључена на свом прекидачу немојте ништа радити у близини алата за стрижу док је не искључите из мреже. Увек ископчајте кабл из мреже пре него што почнете да радите са алатом/главом машине.

Избегавајте да додирујете машину која је у контакту са неком течношћу. Никада немојте шишати мокре животиње. Течност која уђе у машину утиче на електро изолацију. Тада долази до опасности од електрошока или кратког споја. Машину чистите само када је сува коришћењем четкице или четкице за чишење која се добија уз њу.

Електрични кабл који лежи пружен по земљи у било којој дужини може да се оштети и постане извор опасности. Пре него што започнете са шишањем пажљиво положите кабл. Избегавајте савијање кабла у петље и не дозволите да се замрси. Животиње не смеју да стоје ,да ходају по каблу или да се у њега запетљавају. Никада не умотавајте кабл око машине и држите га далеко од извора топлоте, иначе може да доне до оштећења изолације. Потребно је редовно проверавати да се кабл није оштетио.

Искључите машину на њеном прекидачу пре укључивања кабла у струју.

Користите само оригиналне алате (нож и чешаљ). Немојте користити оштећени алат , са тупим или поломљеним зупцима. Користите само оштре алате, наоштрене у специјализованим радионицама.

□□Погледајте да ли у руну има страних тела (жица, дрво и сл.) и уклоните их пре почетка стриже.

□□Носите прикладну радну одећу. Немојте носити лежерну одећу или делове накита који би се могли закачити за покретне делове машине.

□□Бука коју машина производи може да узнемири животиње. Може доћи до знатних повреда услед ритача животиња или притиска њихових тела. Животиње спутајте тако да стрижа буде безбедна, приђите им спреда и укључите машину у њиховом видокругу.

□□Животиње треба стригати само ако су све особе које нису за то оспособљене одстрањене из радног простора.

□□Стрижу обављати само у добро проветраваниом простору и никада у близини експлозивних материја или гасова.

ПАЖЊА Ове сигурносне мере морају се поштовати у свим случајевима. Препоручује се да се увек када се ради са електричним апаратима користи заштитна диференцијална склопка.

Обука за машинску стрижу

Веома је значајно да обуку за стрижу оваца врше искусни инструктори, који ће на полазнике пренети правилан стил и јасне основе, те тако створити чврсту основу за развој добре стриже! До скоро године обука за машинске стриже оваца је била веома ретка и било је веома тешко научити како вршити стрижу оваца. Али захваљујући напорима појединих стручњака, као и заинтересованости одгајивача оваца, прва обука је обављена на Старој планини , 16.06.2005. године.

Такође је значајна улога такмичења у стрижи оваца, где се додељују награде и наглашавају грешке, што омогућава ревносним стригачима да поправе своје умеће. Због тога је 25.06.2005. у селу Бреза надомак Сјенице одржано и такмичење у машинској стрижи оваца после скоро двадесет година .

Како савладати вештину стрижа оваца

1. Чврсто подупрте овцу између колена. Ослоните десну предњу ногу овце о своју десну страну како би се затегла кожа на трбуху. Први покрет машином начините право надолу низ леву страну како би се добила равна јасна граница за "дуги покрет".

Други покрет тече паралелно. Трећи покрет је право низ десну страну и оставља равну ивицу за "последњу страну". Кратки покрети, под углом, чисте доњи део стомака. Део између задњих ногу се обрађује на уобичајени начин.

2. Држите овцу у потпуности опуштену уз своје ноге, тако да је лева страна овце окренута на горе, вршећи притисак на слабину. Остригати вуну са задње ноге, како је приказано на слици. Потом спустити зглоб руке испод тачке уласка чешља и остригати три потеза са репа и горње стране – користећи своју леву руку да затегнете кожу. Ово се ради у истом смеру као потези "дугог покрета".

3. Како се види на слици, ваша десна нога се налази измену предњих и задњих ногу овце. Држите главу овце уназад и ослоните њену главу мало испод свог левог колена. Пребаците тежину на своју леву ногу и не допустите да овца седи сувише усправно. Остригати врх главе. Код мерино оваца, начините први покрет мало испод југуларне вене и право дуж врата. Други покрет је паралелан, али га продужите да острижете низ страну лица и уха. Трећи покрет следи да очисти вуну са уха, и између рогова. Потом очистите предњу ногу и острижите предео од плећки ка врату.

4. Урадите "дуги покрет" као нормално, док се не стигне до кичме. Међутим, не повлачите предњу ногу овце уназад ка глави овце. Ако је потребно затегнути лабаву кожу (да би се избегле повреде), употребите леву руку. Доњи зубац чешља мора да буде паралелан са кожом.

5. Када се стигне до кичме, реп овце се мора налазити иза вашег десног стопала. Ваша лева нога је испод главе овце, док је ваше лево стопало преко овце да би се добио ефекат полуге (на тај начин се овца "затегне"). Левом руком притисните на доле главу овце да бисте је "превили". Острижите два потеза преко кичме да бисте уштедели време на "последњој страни". Пазите да не стајете на руно и да га не цепате када пребацујете десну ногу да бисте остригли "последњу страну". Приложене илустрације аустралијског телихај (таллухи) метода су само основни водич о начину како да се стриже овца.

6. Урадите "дуги покрет" као нормално, док се не стигне до кичме. Међутим, не повлачите предњу ногу овце уназад ка глави овце. Ако је потребно затегнути лабаву кожу (да би се избегле повреде), употребите леву руку. Доњи зубац чешља мора да буде паралелан са кожом.

7. Када се стигне до кичме, реп овце се мора налазити иза вашег десног стопала. Ваша лева нога је испод главе овце, док је ваше лево стопало преко овце да би се добио ефекат полуге (на тај начин се овца "затегне"). Левом руком притисните на доле главу овце да бисте је "превили". Острижите два потеза преко кичме да бисте уштедели време на "последњој страни". Пазите да не стајете на руно и да га не цепате када пребацујете десну ногу да бисте остригли "последњу страну".

8. Стегните овцу између својих ногу. Држите јој главу својим коленима. Након скидања вуне са рога, уха и лица, стригати право на доле до врха плећки, користећи леву руку за исправљање набора. Допустите да се десна нога овце помери унапред након трећег покрета. Ухватите предњу ногу и острижите доњи део према папку.

9. Пуштајући доњи део задње ноге чим је завршен, наставите низ слабину. Други покрет је паралелан од плећке до слабине, док се трећи покрет наставља даље и са спољне стране ноге. Преостале покрете урадите под истим углом, почевши пуним чешљем на задњој страни тела. Завршите стражњи део са овцом између својих ногу и са левом руком на слабини ради затезања коже.

После стриже руно треба истресати од евентуалне нечистоће, разастрети на сто тако да је унутрашњост руна окренута горе а праменови доле. Пошто се кратко тако просуши руно се савија, тако што се прво превијају његове бочне стране тако да се додирују, а затим се руно увија почев од дела где је вуна главе. Тако савијено руно веже се канапом и измери тежина и наравно забележити од које је овце. До продаје или употребе вуну треба ставити на суво и промајно место.

За употребу у домаћинству вуну најпре треба опрати у млакој води којој се дода мало соде за прање или сапуна. Опрану вуну не сушити на јаком сунцу да не би изгубила од своје вредности.